

III aplec
de la sardana
figueras

24 mayo 1964

barcelona • montgrins
caravana • pral. figueras

**APLEC DE LA SARDANA
FIGUERES**

"l'aplec de l'empordà"

24 MAIG 1964

Salutación

Nuestra ciudad, Capital del Alto Ampurdán, cuna y patria de la sardana, abierto siempre el corazón, extiende sus brazos a todos cuantos con su presencia vienen a dar animación y brillantez a esta magna fiesta de exaltación de la danza genuinamente ampurdanesa.

Esta danza cuyas virtudes pregonan la unión y entendimiento de todos; que elimina rencores y aleja torcidas intenciones, es a la que Figueras y con ella el Ampurdán se disponen a festejar con su GRAN APLEC DE LA SARDANA.

“APLEC”. Hecho que atrae todos los corazones y une en franca camaradería y hermandad. Bella jornada de expansión del espíritu.

“SARDANA”. Danza genuina y representativa de todo un pueblo. Conjunto de melodías que son reflejo de nuestros sentimientos. Cúmulo de emociones que unos gozan danzando y otros disfrutan escuchando.

Una vez más, en el marco que nos ofrece el Parque Bosque Municipal, Figueras os espera y como cada año, encontraréis nuevos y entrañables sentimientos de bienvenida.

A todos, con la sencillez y franca cordialidad que caracteriza a nuestro pueblo os decimos. “Deu vos guard i benvinguts a l’Aplec”.

LA COMISION

L'homenatge a N'Enric Sans i Salellas

El periodista Manuel Brunet, tan vinculat a la vida de Figueres, en un dels seus escrits digué que a l'Empordà tot estava per fer. El que passa potser, en bona part, és que a l'Empordà tenim moltes coses per fer.

Una de tantes coses que, a Figueres concretament, teniem per fer, era aquest homenatge a la memòria de N'Enric Sans i Salellas, el compositor al qual dediquem l'Aplec d'enguany.

Si tots els pobles deuen gratitud a llurs artistes, els empordanesos la devem d'una manera especial a aquells que han contribuït a forjar la nostra reconeguda tradició sardanista seguint el camí traçat pel genial Pep Ventura.

I, quin és el figuerenc que entre els seus inoblidables records de joventut no guarda dins del cor el ressò llunyà d'alguna de les alegroies sardanes d'en Sans ballada o escoltada a la nostra incomparable Rambla?

N'Enric Sans nasqué a la capital de l'Alt Empordà el dia 10 de setembre del 1890 i morí també entre nosaltres l'onze de febrer del 1953.

Als cinc anys, el seu pare, En Feliu Sans i Camps —excel·lent solista de tenora que recordava perfectament l'Avi Pep i les seves màgiques interpretacions —li va començar a ensenyar les beceroles de la Música, i als set anys va començar a estudiar el violí. Més tard, perfeccionà els seus estudis amb els mestres Domènec Sánchez Deyá, de Barcelona i Alphonse Lefort, del Conservatori de París.

Tenia escassament deu anys quan ja actuà en orquestres de teatre i als dotze va debutar en una cobla.

Durant la seva vida artística va formar part de nombrosos conjunts, entre ells la reputada cobla "L'Art Gironí", que va deixar l'any 1910 per passar a dirigir "L'Antiga Pep", de Figueres, amb la que a París va gravar algun dels primers discs de sardanes.

Entre les seves sardanes que més s'han popularitzat, citarem: "A la meva estimada"; "Apassionada"; "Barcelonina gentil"; "Conxita"; "De marina a muntanya"; "Dolç record"; "Fent tabola"; "La gallina enamorada"; "La sardana de les bruixes"; "Matilde" (de tible); "Mira que et dic" (de fiscorn); "La núvia"; "Les noces de la cosineta"; "Ni mai que torni"; "Nostre himne"; "Ritmes pastorils"; "Rosina"; "Sulita"; "Salta i balla"; "Salut als dansaires"; "Tot jugant"; "Ursula"; "La pubilla de La Torrassa"; "Sota els pins del Mas Marés"

i "Vora el niu", la més coneguda de totes les sardanes de flabiol que s'han escrit.

L'any 1928, el nostre amic de Peralada i col·laborador en el present programa, N'Esteve Albert i Galter, en el portantveu del Foment de la Sardana de Figueres corresponent al mes de juny, traçà amb la seva jovençana ploma i amb un estil faceciós que posa als llavis un somriure sense malícia, un magistral retrat humà de N'Enric Sans, del qual en transcrivim les següents "pinzellades":

"Fa una cara ampla i plena d'abat satisfet. Un mentó arrodonit i tendre, ni fet de motllo per a posentar-hi la caixa del violí. Cabells llassos i allisats que es tomben discretament cap al front espaiós, com si fossin un rull de fideu de cabell d'àngel. Parla seguidament, sense cantarella, com el rajolí d'una font boscana. Té una presència corpulent i massissa, feta i agarbellada com un rector de pagès".

"Te l'aire d'un home casolà, engrescat de viure entre família, que no te cap ganes de trencar-se el coll, no està per romanços i cal viure tal com Déu mana amb pau i harmonia amb tothom. Mireu front a front els seus ulls, i no fan cap mal perquè no hi ha malícia ni duresa,

sinó un raig de llum inefable i tendra com una criatura, que amb poques empentes us posariu a plorar. Jo sempre el faria passar per un home de bon gèni i carregat de paciència. Me l'imagino donant lliçons sempre atent i afanyós; quan l'aprenent de violí li esguerra alguna nota, o fa un passatge escarrancit, o hi posa notes de contraban, en Sans li deu dir: "No és pas això, home, no és pas això. Veiem tornem-hi". Ensenyant en Sans hi posa tota la seva fe ardent, tota la seva voluntat incansable; té alumnes de per tot arreu; nois que aprofiten els dies de mercat i quan han venut un parell de pollastres o una dotzena d'ous, agafen l'instrument i se'n van a veure en Sans per fer-li el concert setmanal de música d'aficionats".

"En Sans té una doble personalitat musical; fent sardanes és un home engrescador i estimat, cantúries enlluernadores que farien ballar a un coix. Tocant el violí és... que us diré jo! un violinás, un home que sap i sent el que toca, un cavaller enamorat que tot fent moixaines al violí el fa cantar com un rossinyol i li fa dir les coses tan bé, tan fines i polides, tan correctes i prim-mirades que sembla com si en Sans abans d'agafar-lo li hagués fet donar lliçons de bona societat o l'hagués portat una temporada d'internat a Saint-Cloud".

"Del 10 al 14 va ésser director dels "Peps de Figueres", aleshores que els "Peps" feien tronar i ploure i a París els van rebre amb el barret a la mà. Després en Sans s'ha donat més feina; toca el violí, dóna lliçons, compon sardanes... Però quines sardanes! Cada any en sol fer un parell, perquè les coses bones s'han d'anar donant a petites cullerades com aquell que li fassin tastar el manà del cel. N'ha fet un bon grapat. Totes són melodioses, encisades pel cel blau i pels camps assolellats mediterrànics, plenes de motius joganers i enlluernadors, que arplegueu tot seguit i les xiuleu el mateix dia de la Festa Major abans de començar a menjar aquella escudella que talla. Us bé la temptació —repassant les sardanes d'en Sans— de fer una mitja rialla i posar-vos, amb un xic de pretensió, això sí, una flor al trau de la solapa".

"Una de les sardanes de més èxit és "La Infantona", que jo recordo de quan era nin i l'escoltava amb devoció, repenjat a la finestra d'algun mas empordanès, davant de l'era plena de pols i de sol, en aquelles diades xafagoses del mes d'agost o al tombar la Mare de Déu

de setembre. "La Infantona" és una sardana enyoradiça i recordada. En Pau Casals, el gran cel·lo mundial, sempre que una cobla es deixava caure al Vendrell, la demanava com bresques de mel. En Sans l'escrigué espontàniament en un moment de joia, quan va nèixer la seva nena gran; perquè hem de saber que en Sans és un home que estima la intimitat familiar, el goig del viure humil".

"Les sardanes d'en Sans són flames de passió i d'entusiasme; avantposa la inspiració a la tècnica musical; el cant el deixa que voli lliure com l'ocellada; que llisqui i s'esmunyeixi joganer i entremaliat com les papellones, fi i menjívol com una llesca ben prima de mató a la boca. No li agrada fer unes sardanes massa treballades i cerebrals, perquè la melodia hi perd i ben mirat només poden interessar a la gent un xic rovellada i que pateix de reuma. Són fetes per la jovenalla i perquè no enfarfeuguin a ningú. A mí em sembla que aquelles sardanes que són excessivament acadèmiques, encarcarades i que sembla que se'n donguin vergonya de dir les coses, és com si al cant, per a fer-lo anar més mudat li vulguessin fer portar coll alt amb aletes, punys rodons de cel·luloide i camisa planxada. A en Sans li agrada el cant netament català i no és gota d'estranyar que tingui sempre paraules d'admiració per un gran mestre: En Morera".

"En Sans representa la música de l'Empordà, el "no em tregueu" de Figueres. "Jo, Albert i Galter, proposo als amics del Foment de la Sardana, que quan hi hagi temps i pessetes, organitzin una audició d'homenatge a base de les sardanes d'en Sans".

Aquest moment ha arribat doncs. Més tard del que hauria estat de desitjar, però ha arribat i ara les lamentacions no escaurien pas amb l'esperit xiroi de les seves sardanes. Direm només, que ja que ell no ho ha pogut veure, oferim aquest senzill però cordial homenatge a la seva vídua i filles, programant entre les seves sardanes aquelles que les hi va dedicar: "A la meva estimada", "La Infantona" i la que dedicà a Figueres, amb el títol "LES CAMPANES DE FIGUERES".

Que quan les escoltin pensin que el bon record de N'Enric Sans perdura també entre nosaltres i que es manté tan fresc com les notes de la seva música.

LA COMISSIO

A la meva estimada

Música del mestre ENRIC SANS

Tan sols per tu nineta aimada
jo vui cantar-te una cançó
per dir-te que ets la més galana
i la que més estimo jo.
Per dir-te que ets delicadeta fló
una poncella doll de meravella
que ets més flairosa que els bells llessamins
les flors més gaies dels nostres jardins.
Que ta carona te fina rojó
i tens formosos i daurats cabells
unes dentetes tot elles blancó
i encesos llavis com rojos clavells
Rialla divina d'angel
fa esclatà els teus llavis de satí
amb rialla franca i noble
amb rialla forta que a mi em fa glati
Si es divina ta rialla
més divins son tos ulls de cel blau
quan me miren amorosos
contents i joiossos d'ells jo soc esclau.
Trina tú nina xamosa
dolça cantarella de passió amorosa... trina
trina tú amb ta veu d'ocella
que la cantarella faré jo amb el cor.
Cantarella d'amor
que juntí al teu mon cor,
mentres li cantem a baixeta veu
la seva bonica sardaneta.
I quant de bell nou som a la matinada
ja ens fa el nostre picarol la repicada
i aixís tot saltant rient i jugant
el nostre petit i eixerit es va fent gran.

P. MONTANYA

Pel monument que encara no tenim

Un any més. I, amb ell, un nou Aplec de la Sardana, a Figueres. Fa poc que han passat les Fires i Festes de la Santa Creu. Els camps es tenyeixen amb tots els matisos del verd. El cel, en aquestes diades de maig, se'ns torna més blau encara. La mar festeja juganera amb els sorrals i el rocam de la costa, i tota una corona de muntanyes ajuda a fer-nos tangible la mite del pastor i de la sirena. Damunt de tot això, poseu-hi una tirada de sardana. Si avui no sentiut tot l'enlluernament de l'Empordà, planyeu-vos, amics.

La sardana reviu cada dia en el cor dels empordanesos. Per què voldríeu que parléssim de la sardana, si tot bon empordanès, d'ànima no embordeïda, la sent picar i repicar permanent dintre el seu pit?

El dia que perdéssim la sardana, —Déu no ho volgués!—, hauríem deixat de ser nosaltres mateixos.

Volem parlar-vos, encara, de Pep Ventura. En la seva tomba de Figueres penjava avui, descolorida, una corona de llorer. L'haurem renovada amb sentida emoció, posant-hi una nova dedicatòria. Però no n'hi ha prou.

Figueres i tot l'Empordà li deuen, a Pep Ventura, el monument que es mereix la seva obra immortal. Pep Ventura té un monument en el Camí dels Artistes, a Montserrat; però no el té a Figueres, on es guarden les seves cendres. Sembla que ara estem dedidits a treballar de ferm per pagar-li el deute. No és la primera vegada que fem aquesta recomanació, i ens doldria, sincerament, haver d'insistir encara.

Recordem que la ciutat germana de Perpinyà va sentir la delicada tendresa d'aixecar un monument a una cançó, —a una cançó comuna als dos vessant dels Pirineus. Molt més motiu tenim nosaltres per aixecar un monument a Pep Ventura, l'home que ha escampat el nostre nom arreu del món, per la virtut d'una obra que era seva, però que

també és nostra. La intuïció de centrar en la sardana l'esperit del nostre poble, té un abast genial.

No és solament a Figueres que adreçem el nostre crit. Sentiu-los des de tot l'àmbit de l'Empordà! Si Figueres no es cregués prou capacitada per alçar el monument a Pepe Ventura, —i a la sardana—, ajudeu-hi vosaltres, sardanistes de Roses— ja ho sabeu que el pare d'en Pep era de Roses?— o de Sant Pere Pescador; gent de la “vila major” de Castelló d'Empúries o de la “vila honrada” de Peralada; camperols de Cabanes, —on va ressonar per primer cop la melodia del “Per tu ploro”—, o mariners del Port de la Selva—, on sembla que va extingir-se la veu d'aquella tenora que havia ressonat amplament per plans i muntanyes, pels costers de la mar i entre les ombres violades dels olivets i de les vinyes de l'Empordà.

I ens imaginem el monument en una cruïlla de camins, perquè els que hi passin per davant —ja siguin de casa o forasters— vegin reproduïdes en les pedres i el bronze del monument, totes les cadències que ens vénen de l'Empordà.

Jaume MAURICI

Quatre ratlles

En demanar-se'ns unes ratlles per a un fascicle literari amb que es vol honorar millor l'Aplec de la Sardana de la nostra ciutat d'en-guany, hem evocat desseguida aquells anys, ja una mica reculats, en que es publicarva "La Dansa més bella..." que feia de butlletí mensual d'aquell Foment de la Sardana que tanta categoria va saber donar a les activitats de la joventut figuerenca.

Comparant-ho amb l'apatia que en tots aquests darrers temps ha demostrat la joventut i la nostra gent en general, per la que hauria d'ésser la manifestació més alta del nostre esperit popular, hem sentit al cor la tristesa de les coses vençudes per la vida i ens hem agafat amb més força a llur recordança per tal de fer reviure la il·lusió d'una plena renaixença. Serà això possible?

Molts d'aquells amics que aleshores feien com de capitans de colla, malauradament ja no hi son; d'altres, la vida els ha escampat pels diferents camins del món. Però resten les noves generacions, les que han de formar les relleves i prendre l'antorxa dels braços cansats en la alegre embranzida per a l'exaltació del sardanisme figuerenc. Pensem que mentre ací, avassallats per modes que no signifiquen res al nostre esperit, deixavem decaure la sardana com a institució típica de l'Empordà, altres poblacions i comarques del nostre territori lingüístic —Barcelona, Manresa, Girona i d'altres que no ens vénen a la memòria— l'adoptaven com a símbol de llurs activitats cordials i àdhuc, per fer-se-la més exclusivament seva, li enlairaven monuments en matèria perennal.

En el nostre Parc, tan despullat de pedres decoratives, no hi hauria algun raconet per a fixar-hi un pedró d'art en simbolització i honorament de la Sardana i de qui va reforma-la? Als entusiastes sardanistes de Figueres els toca aconseguir-ho.

Josep M.ª COMTE i MARQUES

Sardanes i Rambla

Té Figueres un Saló
per fer-hi la millor dansa
cobert per un cel blau
i el sol del Mediterrani.
Cortinatges són les fulles
gracilment penjant d'els arbres,
hi ha un vent que don briós
un caire airós als ropatges.
Les notes i els raigs de llum
es fonen amb mil colors,
les mans es donen amigues
i així s'acosten els cors...
Quin conjunt més harmoniós
la Sardana i nostra Rambla!
Enlloc la dansa és millor
ni mai la Rambla més clara
que quan s'ajunten els dos
un matí de Tramontana.

M.ª Teresa PUIG

L'Aplec

Un Aplec? Es la reunió d'una gent animats per un mateix sentiment.

El pensament que ens uneix i ens reuneix, és el lligàm estret i profund de tot el que és nostre: els vestits de l'antigor, les nostres danses, la nostra llengua...

I l'Aplec de la Sardana, encara va més lluny en els nostres desigs i les nostres esperances.

I quan aquest Aplec té lloc a Figueres, llavors l'acte, ja pren proporcions d'una manifestació de germanor, com si cada sardana fos un himne que s'escampa arreu on la nostra dansa hi ha florit.

Es la tramuntana que l'ha portat al Rosselló, mentre la marinada la bressola mar endins, fins a Mallorca, fins a Alger i a les hortes de Valencia.

Catalunya, per rica que sigui, no podrà mai pagar a l'Empordà el present que li va fer, donant-li la sardana com a expressió de la seva gràcia, de la seva harmonia, del seu bon gust en totes les coses.

La Sardana ha estat la més bella, la més eficaç de les embaixades que la nostra terra ha enviat als països germans. I la Cobla, aquest meravellós instrument que el vostre i el nostre Pep Ventura va acoblar, serà, segurament, el que farà la crida i ressucitarà els morts, el dia del Judici Final.

J. FONTBERNAT

La família dels refrescos
més famosa del món

Procedents
de 4 continents,
i a través de
370 conjunts
de plantes
embotelladores
instal·lades
en 61 països,
arriben els
6 refrescos
de més venda
i fama en tot
el món

Spur, refresc de cola

Llimó, refresc de llimona

Fàbula, refresc de taronja

Aigua Tònica

Ginger Ale

Club Soda

Concessió de

Industrial Embotelladora, S. A.

per a

I. C. A. S. A.

Carrer Colón, 30

FIGUERES

La nostra sardana

Molt s'ha parlat i escrit sobre les arbitràries adulteracions que ha sofert la sardana en la seva manera de ballar-la. Deixem però que la rotllana vagi voltant, esperant —i desitjant— que la veritat es faci camí un dia per a tornar la sardana a la seva forma autèntica.

Parlem ara de la part musical de la nostra dansa. També aquesta ha sofert alteracions en quant a la composició de la cobla.

Sabut és que la constitució d'aquest conjunt musical és deguda a Pep Ventura. El formaven onze executants: flaviol-tamborí, dos tibles, dos tenores, dos cornetins, un trombó, dos fiscorns i un contrabaix. I aquesta composició —amb canvi de cornetins per trompetes fa un temps— ha vingut observant-se i respectant-se durant més d'una centúria. Aquests mateixos onze executants formaven també les orquestres de la nostra comarca, amb el nom de orquestra-cobla.

La música exòtica ballable ha fet que les nostres orquestres de ball augmentessin el nombre dels seus components. Tenim ara orquestres de dotze, tretze, catorze executants. I, amb tota llibertat, s'han portat a la cobla els dotze, tretze, catorze components de les orquestres. L'augment s'ha fet precisament en els instruments de metall, i tenim ara tres trompetes, dos i tres trombons, dos i tres fiscorns. Molt de metall per a dos tibles i dos tenores. S'ha desvirtuat la clàssica cobla, quina força son els instruments de fusta. Es la seva base. Menyspreuant aquesta força fem de la cobla un conjunt musical qualsevol. I amb un conjunt musical qualsevol no es pot interpretar la sardana. Cal que en aquesta tinguin prioritat les veus del tible, de la tenora. Es precis que la sonoritat d'aquests instruments quedi ben palesa, fent de la música de la sardana una música peculiar, típica, única, admirada i aplaudida per propis i estranys. No pot la cobla apartar-se del fí pel que fou creada.

La dificultat que pot suposar els dotze, tretze, catorze executant de l'orquestra i els onze bàsics de la cobla no deu ésser insalvable. Cada conjunt pot tenir els seus components. Més aquests components, quin

nombre que sia, haurien de complir la finalitat volguda. Bé mereix la nostra dansa popular una atenció, un esforç, un sacrifici si cal. No augmentem doncs la cobla amb tota llibertat, com s'està fent; més sí ordenadament, Respectem la seva forma. Pep Ventura s'ho mereix sobradament.

I, si encara que es trenqui una tradició, d'augment de la cobla es tracta, creiem que un tercer tible, contralt, d'enllaç entre tibles i tenores podria tenir la seva utilitat pràctica i harmònica. Aquest tible i una tenora baix foren segurament dos bons complementos. Per altra part, abogariem per la reintegració dels dos cornetins, més afins a la tradicional sonoritat de la cobla que les trompetes. I en aquest càs podria deixar-s'hi una trompeta, utilitzada en el registre mig i greu, on podria oferir un bon servei. Tindriem així una cobla màxima de catorze executants. La fusta mantindria la seva força.

Ja difícilment trobem avui per terres gironines cap cobla d'onze músic, No voldriem —tot canvia— tornar indefectiblement la cobla a aquells onze components, més si augment ha d'haver-hi creiem que és hora de fer-la de cara a les característiques de la cobla. No d'altre manera.

I mentrestant això no s'aconsegueix caldria, en la instrumentació, en l'execució si es precis, utilitzar convenientment i prudent l'excessiu metall, impropï de la sardana, per a no desfigurar, amb estridències, de trompeta sobretot, la seva música. Pensem que aquesta música forma un tot indeformable. Cada una de les seves parts es deu a aquest tot.

Ens hem atrevit de suggerir la composició de una cobla augmentada. D'altres més autoritzats poden donar una millor i definitiva solució. Així ho desitjariem. I per aquesta solució, per a conservar la sardana en la seva màxima puresa, l'Empordà, el seu breçol, deuria donar els primers passos. Que les veus del tible, de la tenora, del flaviol no es perdessin un dia en boires de l'oblit.

Fem que no perdi en bellesa la música de la nostra popular dansa. Fugim també d'injustificades innovacions. Adornem-la, ans bé, amb el seu millor ropatge per a que, de bracet ball i música, sigui sempre la sardana la dansa més bella entre totes les danses.

Joan BONANY

Els Aplecs tal com son

Tothom ho sap, són jornades d'esplai a l'aire lliure, on nombre de gent lliurada al grat de la dansa, es comporta —sense excepcions al nostre país, com potser en ben pocs d'altres —amb joia, i sense aldarulls ni estridències.

Personalment crec en els valor i mèrits propis de l'Aplec de l'Empordà perquè arribi a esdevenir un dels més interessants de Catalunya. Ben cert que ja n'hi ha molts que, a més d'ésser atractius, són fins i tot famosos a la nostra terra.

Cada Aplec ve a ésser el necessari pulmó de les masses sardanistes urbanes que es complauen en un més obert i sanitos escenari que el que tenen per habitual; i per això les condicions de lloc pintoresc, i de natura privilegiada, li són primordials. Però poca cosa fóra per a un Aplec de sardanes, si ensems que les característiques de paisatge, no comptava amb d'altres alicients.

Sovint ho és el d'una ermita i la corresponen advocació d'un sant predilecte a la comarca, o d'una devoció mariana; tals com la del Santuari de Paret Delgada, a La Selva del Camp; el de La Salut, a Sabadell; o el de La Misericòrdia, a Reus; o d'altra part les que s'arreceren a Sant Pere Pescador, a Sant Corneli, a Sant Feliu de Vilamilans, a Sant Bernat del Montseny... i ja es comprèn que no pretenc donar-ne una llista.

Es tracta només, d'insinuar que un Aplec ha de tenir les seves característiques pròpies, ni copiades, ni escarnides d'altres. N'hi ha que han pres un to especial per que cada any hi concorre una mateixa i determinada cobla; o els hi ha vingut pel crescut nombre de cobles assistents; o bé quan aquestes són les de més anomenada. La fama d'alguns Aplecs és per diverses dotzenes de sardanes que figuren al programa; mentre que en d'altres, les ballades tenen el complement de lluits actes literaris, o bé el de tribut a la bona música de sardanes, o el d'homenatge als bons compositors d'avui, o als traspassats.

Així com en el de Figueres, en els del Congost, i de Ceret, anualment són homenatjats els nostres compositors contemporanis; en l'actualment reprès Aplec de Vallvidrera —i com era de consuetut— es dedica el començament de la festa a la memòria de Pep Ventura, la figura capdal de la Sardana d'avui. I convé de fer constar especialment el doble cas amb què es significa l'Aplec de Montserrat: Rera el devot homenatge a la Verge Patrona dels sardanistes, la sardana d'honor del dia és una estrena espressament sol·licitada a un o altre dels nostres millors compositors, sens perjudici d'anar a fer l'anual tribut davant el monument que Pep Ventura té a la santa muntanya; i allí les ofrenes de flors i de llorer, s'acompanyen de les ofrenes de bronze que amb els respectius distintius, dipositen les entitats i agrupaments sardanistes de totes les comarques de Catalunya, i d'algunes de fora.

Bo és que se sàpiga que d'Aplecs de sardanes els catalans en promouen a llocs ben distants. En diversos llocs de la península i a Mallorca; a Madrid enguany, en un indret escaient dels jardins municipals, l'Aplec del Dia de la Sardana s'enriquirà amb una font on hi ha en pedra una bella alegoria de la nostra dansa, i que presidirà les audicions matinals dels diumenges. A Ceuta els actes que acompanyen la celebració de la diada sardanista són també cordialment units en l'advocació de la Mare de Déu de Montserrat.

A Mendoza, a l'Argentina, és ja tradicional el corresponent Aplec de sardanes, i a la ciutat de Buenos Aires, també l'Aplec és celebrat anualment als boscs de Palermo, ocasió en la qual es reuneixen els Esbarts de Dansaires constituïts a Córdoba, a Rosario, i a la mateixa capital.

N'és tant de variada, i té tants d'encisos, la coloració i els matisos que il·luminen els nostres Aplecs que, al calaix on se'm van afeixugant les meves notes i estudis, se m'hi va aclotant també l'acaronada idea de fer una ruta dels aplecs de sardanes per a, un dia, escriure una "Guia sentimental dels Aplecs de Catalunya".

Podeu ben creure que aqueixa ruta voldria iniciar-la per l'Aplec de l'Empordà, tant perquè encara no el conec, com perquè, per pena meva, no podré esser-hi en la seva tercera edició. Reconec que en mi és un manquement greu, i davant d'això poc podria venir recomanant la seva assistència als distrets i als indecisos.

Hi crec, —deixeu-me tornar a dir-ho— en l'esdevenir ple de prestigi de l'Aplec de l'Empordà. No sols Figueras ciutat té la qualitat necessària, i compta amb suficients esperits il·lustrats, per a fer que així sigui, sinó que compta també el pes d'aquells noms il·lustres de Pella i Forgas, de Puig Pujades i de Pere Coromines; al capdamunt el de la figura immortal de Pep Ventura, a la qual les dites personalitats s'acuitaren a enaltir. Els figuerencs de bona voluntat, els més qualificats en les arts, les lletres, i les ciències poden fer-hi molt; poden fer tant com la massa anònima de dansaires, per a donar la fesomia que escau a l'Aplec de l'Empordà.

Vulgueu imaginar-vos com arribarien a fer lluir el respectiu Aplec, molts dels qui n'organitzen, si comptaven amb tan il·lustres figures per a dur a llur retaule! Pep Ventura personatge místic del sardanisme a tot Catalunya no deixa d'ésser vostre. Una cosa és certa: i és que ara fa cent anys la Cobla de Figueres, era la Cobla Pep Ventura.

El III Aplec de la Sardana de Figueres, te ja prefiguració del gran Aplec que anhelem; n'és un exemple destacat que un treball de Lluís Albert inserit en el programa de l'Aplec anterior, ha obtingut el Premi Dia de la Sardana al millor estudi literari aparegut el 1963, otorgat per l'obra del Ballet Popular; programa dit sigui també, dels més ben editats en la Sardana. Esperem-ne molt de profit del prestigi de gran Aplec; i fins de la simpatia dels qui encara no han tingut l'ocasió d'acudir-hi. I ben aviat no sols ens mourà la simpatia; l'atractiu serà prou fort per arribar a sentir-se empès necessàriament a entrar en aqueixes rotllanes.

Per la meva part, avui, en aquest III Aplec acabo amb una frase que, en una ocasió semblant, va escriure Pere Coromines:

“Balleu-ne una per mi”.

Josep MAINAR

El plor de la tenora

*En la mort d'Eduard Toldrà,
dia de l'Ascensió, del 1962*

El dijous de l'Ascensió
té renom de sol i glòria,
perfum de flors i d'amors,
primavera, esclat de joia

enguany no tot ens somriu,
enguany Catalunya plora
al mestre Toldrà que's mort;
també'l plora la tenora

trist dijous de l'Ascensió,
dijous trist per nostra raça,
preguem pel mestre perdut
que l'avi Pep ara abraça.

J. ROSA i SALELLAS

III APLEC DE LA SARDANA - FIGUERES

24 MAIG 1964

Cobles: **Barcelona - Montgrins**
Caravana - Principal de Figueres

PROGRAMA

MATÍ, a les 10

En el Parc Bosc Municipal

PRIMERA AUDICIÓ DE SARDANES

TARDA, a les 4

En el Parc Bosc Municipal

SEGONA AUDICIÓ DE SARDANES, en el transcurs de la qual es tributarà homenatge al compositor figuerenc **ENRIC SANS i SALELLAS**

TARDA, a les 7 (simultàniament amb l'Aplec)

A la Plaça del Comerç, expressament acondicionada

GRAN BALL a càrrec de les Orquestres

Montgrins i Principal de Figueres

NIT, a les 10

A la Rambla Sara Jordà

TERCERA i ÚLTIMA AUDICIÓ DE SARDANES

Cobles **Barcelona i Caravana**

Seguidament, a la Plaça del Comerç

LLUIT BALL per les esmentades Orquestres.

Sardanes a interpretar

MATÍ, a les 10

En el Parc Bosc Municipal

P. F.	Fresc Pirineu	Paulis
C.	Cala Salions	J. Gravalosa
M.	Lluna de mel	Juncá
B.	Roses del brull	Joaquim Serra
P. F.	Xamosa Roser	(1) E. Sans
C.	De festa en festa	Viladesau
M.	Les campanes del meu poble (estrena) (2)	R. Mariano
B.	Bell Port de la Selva	A. Blanch
P. F.	On son les oquetes	Pep Ventura
C.	Mirades que parlen	Bonaterra
M.	La segadora	Vicens Xaxo
B.	La nostra Roser	E. Morera
Conjunt	La Infantona	(3) E. Sans
P. F.	Matí de primavera	V. Bou
C.	Colla Figueres	J. Cristau
M.	El passeig de la sardana	Buscarons
B.	Vora el niu	E. Sans

Cobles executants

P. F.	LA PRINCIPAL DE FIGUERES
M.	MONTGRINS
B.	BARCELONA
C.	CARAVANA

TARDA, a les 4

En el Parc Bosc Municipal

M.	Anant a batre		Ll. Albert
P. F.	Ireneta		M. Font
M.	Somni		Puigferrer
P. F.	Preuada germanor		P. Massats
M.	Les agudes del Montseny		J. Camps
P. F.	Agraïment		E. Gratacós
B.	El meu fillol		D. Moner
Conjunt	Les campanes de Figueres	(4)	E. Sans
M.	Petits dansaires		F. Mas Ros
P. F.	El salt de la Reina		F. Mauné
C.	Mira que et dic		E. Sans
B.	Els pinetons		R. Palmada
C.	Nit de juny		J. Cid
B.	A la meva estimada	(5)	E. Sans
C.	Jorn alegre		Serra Bonal
B.	Benvinguda		Gil Membrado
C.	Bella Pilar		J. Saderra

NIT, a les 10

En la Rambla Sara Jordà

B.	El castell de Requesens		Basil
C.	La sardana de les bruixes		E. Sans
B.	Marinada	(6)	Pérez-Moya
C.	L'amic Tomeu		J. Ventura Tort

Vegi's notes Programa (1), (2), (3), (4), (5) i (6), referents a les sardanes senyalades, en la pàgina següent.

Notes Programa Sardanes

- (1) Dedicada a la filla de l'entusiasta sardanista figuerenc, En Jacint Bosch i Carrè.
- (2) Escrita expressament amb motiu de l'Aplec com ho han estat també les seves dues primeres que ha compostat, titulades "FIGURES DE L'EMPORDA" i "SOTA EL CEL DE LA JUNQUERA". Per cert que aquesta li fou seleccionada per a optar al Premi de la Sardana 1964. El que demostra la fina sensibilitat de l'autor per haver sabut captar els valors musicals de la nostra terra malgrat no ésser-ne nadiu. Així, la seva inspiració l'ha portat enguany a posar lletra a la sardana que avui se li estrena.
- (3) Escrita amb motiu del naixement de la seva primera filla.
- (4) Inspirada en el so vibrant de les campanes de l'antic campanar de l'Església de Sant Pere.
- (5) Aimant com fou sempre de la intimitat familiar, escrigué aquesta sardana en els seus primers anys de matrimoni dedicant-la a la seva muller.
- (6) En recordança de l'il·lustre compositor i Director musical català. N'Antoni Pérez-Moya qui morí a Barcelona el dia 3 de març d'enguany. Havia nascut a València el 13 de maig de 1884. Durant més de 30 anys dirigí l'Orfeo de Sans, el qual sota la seva direcció assolí la gran categoria orfeonística actual. Ha compostat sardanes tan notables com la impressionant "MARINADA" i l'enardidora "A MONTSERRAT". Fundà també la "Schola Cantorum" de la Universitat de Barcelona i fou l'ànima de diversos orfeons i grups corals.

Notes i Advertiments

INFORMACIO. Per mitjà d'una xarxa d'altaveus radiofònics connectats en la tribuna de l'organització, es donaran les informacions addients al bon desenvolupament de la festa i també les notes d'interès del públic.

VEHICLES. Els cotxes deuran aparcar en els llocs assenyalats per la Guardia Municipal. També els bicicles motoritzats o no, ho faran en els espais assenyalats per a ells.

INSTALLLACIONS DE VENDES. Per a fer instal·lacions de venda dintre el recinte del Parc Bosc és precís obtenir l'autorització de la Comissió Organitzadora de l'Aplec.

BUTLLETI-PROGRAMA. A la tribuna de la Comissió, estaran a la venda el Butlletí-Programa, bell record d'aquest Aplec, al preu de 10 pessetes.

PREVISIONS. En cas de pluja o mal temps la ballada tindria lloc a la Plaça del Comerç, expressament acondicionada.

Les campanes del meu poble

(2)

Quan després d'un llarg viatge
al meu poble vaig tornar
en sentir ¡Ai! les campanes
d'enyorança vaig plorar

Les campanes del meu poble em fan
bategar profundament el cor.
No hi ha al món altres campanes
que tinguin un tan bell só.
Oh campanes de ma infància
dolçura dels meus records.

La meva mare em cantava
al seu compàs la non-non
—Dorm fillet meu— i em besava
tot gronxant-me en el bressol.
Les campanes són el meu consol.

Toqueu, toqueu, campanes,
i pugeu fins dalt al Cel
els cants i les pregàries
de la gent del meu poblet,
que junts es reuneixen
al Temple, amb molta fe,
i els mots de les campanes
ens omplen de gran condol
en jorns de dol.

Floreix la primavera
els camps s'omplen de flors,
s'adorm la tramuntana
l'amor brolla en els cors,
i les campanes toquen oració
Ning, nang..., etc.

Avui és Festa grossa,
gentil Festa major,
sardanes a la plaça,
ninetes al balcó,
repiquin les campanes
ben endins dels cors.
Ning, nang..., etc.

Lletra i música de Rafael MARIANO

Monument a la sardana

No és nat encara; però existeix el desig. I tots sabem que un desig —raonat, intel·ligent, esperonat per l'impuls d'una tradició— és sempre eficaç. No és el desig d'una porció, gràcies a Déu, encara prou nodrida, d'enamorats de la sardana. És el desig d'un poble sencer: un desig que si bé no era manifestat —o per dificultats d'expressió o per manca de clima— quan ha estat exposat amb paraules autoritzades i justes, tot-hom l'ha sentit viu en la seva carn. Aquesta unanimitat en el desig d'una cosa concreta —tan nostra!— encomana optimisme. Tenim motius per a creure que cap força disoldrà el beneït propòsit d'aixecar un monument a la sardana: cap força ni cap entrebanc.

Aquesta tasca —la del Monument esmentat— l'hem d'empresendre tots. Molts lligams ens uneixen a la sardana. Hem estat elegits per a portar a Catalunya una dansa que defineix el Principat; una dansa que reflexa en el seu moviment —serenament apassionat— l'essència d'un poble que sap conjugar magistralment el treball i el somni. Gairebé diria que hem estat elegits per a engendrar i expansionar, amb fecunda sensibilitat, el símbol del nostre esperit. Aquesta elecció ens emplena d'honor; però també ens imposa un deure. Hem de demostrar l'agraïment i l'hem de perpetuar. Tal vegada perquè aquest anhel està arrelat fonament en la consciència comunitària, la idea d'un monument a la sardana ha estat acollida amb fervorós i popular entusiasme.

Un monument a la sardana serà un homenatge constant a la nostra dansa. Així ha estat concebut. I així ha de ser. L'Empordà no està vinculat a la sardana. L'Empordà i la sardana són una mateixa cosa. En aquesta plana generosa, assolellada, oberta, dinàmica i intel·ligent, ha nascut l'esclat multicolor, franc, magnànim i rítmic de la sardana. I ha nascut com una necessitat d'expressió empordanesa, què té l'Empordà que empresona el voler? I què té la sardana que captiva tan absolutament? Tal vegada les dues preguntes tenen una idèntica resposta: esperit de germanor, amplitud de mires, conjugació d'alegria i seny. La

sardana és una conseqüència natural de l'Empordà, amb totes les seves entranyables virtuts. Una sardana sempre ens la imaginem amb teló de fons d'una gran plaça. Ho exigeix la majestuositat de la dansa. Es que la sardana ha nascut en el cor de la gran plaça de Catalunya: la plana empordanesa.

La sardana és la filla predilecta de l'Empordà. Una filla que ha sebut emmotllar en els trets de la seva fesomia, l'obertura de l'Empordà, el colorit de la muntanya, la serenor de la costa, el somnieig de l'interior. El nombre de balladors és il·limitat; totes les mans caben en la gran anella. Ara bé, tots es deuen al ritme, amb disciplina i amb alegria, seguint el compàs de la Cobla. La sardana és un crit silenciós d'unió, de germanor, d'amor. L'Empordà té una importància en ordre a la sardana, impressionant. No solament li ha comunicat les seves virtuts, sinó les de tot el poble català. Per això la sardana, filla predilecta de l'Empordà, pot anomenar-se filla predilecta de Catalunya.

Ara bé, si s'ha d'aixecar un monument a la sardana, creiem sincerament que s'ha d'escollir l'Empordà. I de l'Empordà, Figueres. La nostra ciutat que té tants mèrits, s'ha de fer amb aquest. No som sols en aquesta opinió. Les nostres Autoritats, sabent que interpretaven un gran desig popular, afirmat per moltes personalitats en tots els ordres, sembla que han donat ja algun pas respecte al Monument. Ens consta que s'està elaborant el projecte. La sardana mereix un reconeixement i un homenatge constant. Si la nostra dansa ens representa —com de fet és així— a nosaltres ens toca aixecar-li un digne monument.

Tal vegada ara sigui el moment més adequat: ara que les generacions noves absortes en la novetat d'altres ritmes, senten la temptació de l'oblit.

Manuel PONT

Director de Radio Popular

Quan el cor també punteja

Voldria que no fos precisament el cervell qui guiés la meva mà al escriure quelcom que faci referència a la nostra dansa, i que el cor sol-sament imperés, ja que ell ens dirà només el que li és comú; ell és qui amb un ritme idoni pot interpretar abastament totes aquelles im-pressions que de forma sonora i reglamentada és la font i l'ànima de la sardana. He dit l'ànima? Sí, però també vida, d'una vida on tot hi és amb figures melòdiques, fins a la identificació, amb una coreografia feta només pels cors, però cors que abasten horitzons infinits on la mesquinesa no hi té cabuda. Per altre part, la sardana no rebutja, con-vida. Veiem com el flaviol, al destriar els refilets, els llença a llargues distàncies, després d'ésser-ne filtrats per l'espai i, diríem, solidificats, tot per la impressió que produeixen a l'esperit dels sardanistes.

De la tenora hi ha molt de referència o similitud entre el monòleg d'una damisella, adés alegre i joganera, adés manyagoia i trista, com la primera besada del promés.

Tots els poetes de la nostra terra han glosat aquesta tan singular dansa i altres de més enllà també ho han fet; si han discrepat del seu origen, tots han convingut que es la fidel representació d'un poble que, malgrat tot, sent la religiositat dintre seu; el perquè és dansa eminent-ment espiritual caldria cercar-ho també dintre del propi cor del poble.

La rotllana protegeix, com pietosa pregària, l'exteriorització dels sentiments llurs, i, alhora, plora o riu segons l'ànim del moment quin tarannà obeeix i així puja al cel amb sinceritat i... mentres, balla.

Joan TURULL

La Gasosa de Catalunya

Familiar®

Gasosa
Taronjada
Llimonada
Kola

Concessió de **L. I. C. S. A.** de Barcelona

per a

I. C. A. S. A.

Carrer Colón, 30

FIGUERES

Glosa al poema "La Sardana" de Joan Maragall

"La sardana és la dansa més bella
de totes les danses que es fan i es desfan"

Afirmació rotunda, categòrica, nascuda d'una profunda emoció estètica, produïda pel goig d'haver-se pogut recrear veient la floració d'una dansa que ha coronat totes les places de la nostra ruralia i ha anat estenent els seus cercles arreu del país.

Després de Mossén Cinto Verdaguier, Joan Maragall fou el qui va saber cantar-la emocionadament, servint-se d'unes rimes perfectes, d'una gran noblesa i modernitat. A la seva admiració per la sardana, tan magníficament expressada en el poema que anem a comentar, podríem sumar-hi les lloances que els músics més eminents i les personalitats més distingides no s'han cansat de prodigar al fer-hi referència, per més que cap d'elles hagi acertat a definir-la amb l'originalitat del poeta del "CANT ESPIRITUAL":

"és la mòbil magnífica anella
que amb pausa i amb mida va lenta oscil·lant".

ens diu, logrant amb cada paraula interpretar l'harmonia d'aquesta dansa que es manté en la sobrietat i la justesa d'un ritme ple d'elegància natural:

"Ja es decanta a l'esquerra i vacil·la
ja volta altra volta a la dreta dubtant".

Ho constata amb fidelitat, amb la inequívoca clarividència d'un observador que cerca en el detall la visió del conjunt:

"i se'n torna i retorna intranquil·la,
com mal orientada l'agulla d'imatant..."

Després de servir-se d'aquesta imatge que tan idòneament reflecteix la realitat, continua contemplant el seu moviment fins que veu:

“Fixa's un punt i es detura com ella...

Del contrapunt arrencat-se novella, de nou va voltant”.

I el poeta amb un engrescament que el reafirma en la primera impressió, exclama de nou:

“La sardana és la dansa més bella

de totes les danses que es fan i es desfan”.

— — —

En la segona estrofa, concentra l'atenció, no en l'anella, sinó en els que la integren, en els que donen impuls i energia a la dansa:

“Els fadrins, com guerrers que fan via,

ardits la puntegen; les verges no tant”.

En aquests dos versos contrasta i contraposa el vigor del sexe masculí a la dolcesa femenina:

“més, devots d'una santa harmonia,

tots van els compassos i els passos comptant

units per una mateixa fervor, una mateixa aliança, identificats, sotmesos al ritme que els governa. Per això el poeta els veu com:

“Sacerdots els dirieu d'un culte

que en mística dansa se'n vénen i van

emportats per lo símbol oculte

de l'ampla rodona que els va agermanant”.

Però el símbol oculte s'obre a la llum per a senyalar la fraternitat, la unió de tots els que en l'anella s'agermanen:

“Si el contrapunt el bell ritme li estrella,

para's, suspena de tal meravella... El ritme tornant”.

Versos que certifiquen l'ordre d'una música que exigeix el moviment, la pausa, la represa del ritme. Per tot això:

“la sardana és la dansa més bella

de totes les danses que es fan i es desfan”.

Però és en la tercera estrofa, on la fantasia del poeta es llença a l'aventura de descobrir, d'intuir, el naixement d'una dansa que el suggereix, que el mou a cercar l'inici, el primer brot. I comença per preguntar-se:

“El botó d'eixa roda, quin era
que amb tal simetria l'anava centrant?
Quina mà venjativa i severa
buidava la nina d'aquest ull gegant?”

Versos vigorosos, de magnífiques imatges que dibuixen la càlida circumferència que d'aleshores ençà ha anat rodant empesa per l'impuls humà, per l'impuls d'una vida en plenitud. Però les dues preguntes que llença al vol, no necessiten resposta, car els quatre versos següents, d'una tan radiant lluminositat, donen fe del que el poeta sap veure retrocedint pel camí del temps, gràcies a la seva imaginació tan rica en curiositat:

“Potser un temps al bell mig s'hi apilaven
les garbes polsoses del blat rossejant,
i els suats segadors festejaven
la pròdiga Ceres saltant i ballant...”

Suggestionats per aquesta visió oberta a l'esclat del camp, creiem que bé podria haver estat possible que el naixement de la sardana hagués tingut lloc sobre els rostolls recremats per la força d'un juny ple d'eufòria vital.

“Del contrapunt la vagant cantarella
és estrafeta passada d'auella
que canta volant”:

Sí fins, en el so que goteja del flabiol, el poeta ha sabut trobar-hi les notes de l'ocell, com si desitjés acoplar a la dansa de la sardana, una de les més pures veus de la naturalesa que, enllà del temps, va celebrar la seva naixença, veu que encara sembla repetir:

“la sardana és la dansa més bella
de totes les danses que es fan i es desfan”.

I arribem a l'estrofa quarta amb la que finalitza el poema i que s'inicia amb una negació que serveix per a millor afirmar la noblesa de la sardana:

“No és la dansa lasciva, la innoble,
els uns parells d'altres desaparellant”:

Balls, que, aleshores com ara, naixen i moren sense pena ni glòria al compàs de modes tan volubles com inestables que s'estingeixen en un no res. Unicament la sardana:

“és la dansa sencera d'un poble
que estima i avança donant-se les mans”.

No pot haver-hi millor elogi que el que enclouen aquests dos versos d'enaltiment a un país que ha continuat fidel a ella a través de tants anys, anys que en comptes d'abocar-la a la decadència, han contribuït a fer-la perdurable:

“La garlanda suaument se deslliga;
desfent-se, s'eixampla, esvaint-se al voltant;
cada mà, tot deixant a l'amiga,
li sembla prometre que ja hi tornaran”.

Quatre pinzellades definitives que il·luminen la descomposició momentània de la sardana que tornarà a formar-se al primer crit de la cobla, al bronzir inicial dels instruments. I finalment, aquests versos inoblidables que no han estat encara superats per cap dels poetes que després de Maragall han cantat la sardana:

“Tota ma pàtria cabrà en eixa anella,
i els pobles diran:
la sardana és la dansa més bella
de totes les danses que es fan i es desfan”.

Qui de nosaltres no ho creu així?

Montserrat VAYREDA i TRULLOL

L'Empordà i la dansa ⁽¹⁾

L'Empordà és el camp, el paisatge, l'era oberta a tots els vents, perquè els homes a l'enllaçar les mans, agermanin els cors i aixequin els ideals. La dansa, ja ho endevineu, és la sardana. Si la sardana fos una dansa passatgera, un estel llanpant de fugacitat, però sense rastre, un bellugueig de peus sense ànima, nosaltres ja no parlariem més de les sardanes i l'arreconariem amb els trastos vells que porten la caducitat de la servitud.

L'Empordà i la dansa. Quines realitats més lluminoses! No concebim un Empordà sense sardanes. L'Empordà i la dansa fan un sol cos viu, massis i rampellut que no té pèls a la llengua. No es pot destriar l'Empordà i la sardana. Parleu de l'Empordà i no us podeu estar de parlar desseguit de la sardana. La sardana és l'oripell flamajant de l'Empordà autèntic; li està bé, li cau d'allò més bé, com el pa que menja. Un Empordà sense sardanes seria una terra molt bonica, però que no sap engrescar amb la gràcia de la seva boniquesa.

L'Empordà i la sardana, la sardana i l'Empordà, tan li fa dir-ho d'una manera com d'una altra i no s'ofèn ni la sardana ni l'Empordà. Com a bons germans sempre van de bracet; son carn i ungla, tap i carbassa. Dues realitats magnífiques que s'han empeltat l'esperit i produeixen una definitiva i única emoció de l'esperit. Si volguéssim allunyar-les, si no les deixéssim estimar, aquestes bones germanetes s'en ressentrien; és probable que morissin de migranya i d'anyorança. Si visquessin farien la colc-i-piu; perdrien el tendre i el verd i el riure de la seva vida... Nosaltres reconeixem que sense Empordà i sense dansa s'hauria corcat l'estàntol més ferm que sosté aquesta nostra il·lusió permanent.

Ernest ALBERT i GALTER

(1) Extret de "LA DANSA MES BELLA"

Portantveu del Foment de la Sardana de Figueres. (Juny de 1929)

La Sardana

La roda de la sardana
ha nascut a l'Empordà
la terra del mar germana
que té la veu catalana
bona com el vi i el pa.
Les notes de la tenora
van gronxar el nostre bressol;
la tenim sempre a l'avora
i ens porta pau i consol
oferint-nos a tothora
gust de vida i llum de sol.
Roda clàssica que eleva
el pensament cel amunt,
tots anem seguint la reva
dins l'anella que està apunt.
Què porta en la cançó seva
que ens va prenent d'un en un?
La sentiú? Veu de la terra,
sentor de camp i de cel;
canten els pins de la serra
i tremola cada estel;
llar pairal, crit que mai m'erra
arbre de profunda arrel.
Qui del seu poble a la plaça
no la va repuntejar?
Roda d'amor, la que enllaça
el passat i el que vindrà
que a tots els germans abraça
terra endins i mars enllà.
Dolçament, tendra i serena,
es va ficant dins el cor;
alegre trena i destrena
el seu cant pur i sonor.
La roda de la sardana
ha nascut a l'Empordà
la terra del mar germana
que té la veu catalana
bona com el vi i el pa.

M.ª Angels VAYREDA

El millor homenatge

Gairebé sempre que hom ha de parlar de sardanes i de tot el que a ella fa referència, ha de sortir els noms dels mestres que més s'han distingit en les seves composicions i que més s'han esforçat en el seu enaltiment.

Entre aquests, en sobressurt un que, malgrat no ésser d'una tècnica reconeguda —ans el contrari— és a dir, mancat de la suficient preparació i estudi per tal de deixar més acabades, més polides, les seves tan inspirades melodies, que tant han arribat, sempre, a l'ànima del poble, fou: Pep Ventura! L'home que, quan interpretava les seves sardanes, no solament ens deia unes notes, sinó que —segons hem llegit— s'hi donava de tal manera que era com el lliurament d'una veritable ofrena. “Semblava que s'hi adormia” —deien.

Aquest home que tant s'esforçà i estimà la nostra comarca, encara que no en fos nadiu, tingué el gran encert de reformar —com tots sabem— la cobla, ampliant-la i, ensems, feu la veritable transformació de la sardana i li donà més vida, més eixamplament per tal de no restar constreta, ni anquilosada, en la seva primitiva estructura, o sigui, amb els compassos o punts fixes als quals es limitava la sardana curta. Cal reconèixer que fou una veritable revolució en la música i dansa nostra. Per tant, amb la seva reforma, ben adaptada per tots els altres bons músics que han seguit el seu renovellament han fet fruit als nostres avantpassats, a nosaltres i als nostres fills, per esplai de tots. Ha calgut, doncs, que reconeixéssim el treball i màxim esforç de tan genial compositor i moltes vegades hi ha hagut avinenteses per tal d'exterioritzar els sentiments i gratitud del gran desvetllament que feu al nostre poble, el plorat Pep Ventura.

La ciutat de Figueres, com a capital de l'Empordà té de molt temps ençà, un deure envers el gran músic i restaurador de la cobla que fou Pep Ventura.

Des de llargues anyades, hom s'havia preocupat per tal de portar

a cap l'erecció d'un monument, a la nostra urbs, que perpetués la seva memòria i fos digne i constant —com merescut— homenatge de tot l'Empordà.

Al llarg dels anys 1927, 28, 29 i 30, tingueren lloc, organitzats per l'antic "Foment de la Sardana", de Figueres, diferents festivals d'homenatge i Pro-Monument a Pep Ventura. En aquests festivals es pogueren recaptar unes bones quantitats a profit del monument al malaguanyat compositor. S'ingressaren aquestes quantitats a la Caixa d'Estalvis, on hi han permanescut, d'allavors ençà, amb l'adició que han reportat els interessos. Sabem que això resta conformat, segons llibreta que existeix d'allavors ençà, per dos dels components de la Comissió Pro-Monument a Pep Ventura que, en aquell temps, s'havia ja mig nombrat.

En repetides avinenteses s'havien, també reunit, a l'Ajuntament, convocats pel senyor Alcalde, després de la nostra dissortada convulsió per tal de portar a cap, a la fi, la tan esperada erecció del monument. Quan ja semblava que tot començava d'anar una mica ben endegat, vingué un nou canvi de representació en els organismes polítics i tot restà altra vegada parat.

Corria, allavors, l'any 1958, quan es repetiren les campanyes a favor del monument. I, en diferents escrits a la premsa local, s'esmentava el generós i desinteressat oferiment del tan eximi escultor empordanès senyor Frederic Marés i del nostre no menys estimat i ben reconegut arquitecte senyor Pelai Martínez, per tal d'encarregar-se de la realització del monument.

Hom agrai, vivament, aquest oferiment tan desinteressat, el qual palesava, una vegada més, el gran afecte a la nostra ciutat i tot l'Empordà.

Cal esperar, doncs, d'aquesta tan encertada avinentesa d'aquests preclars artistes, sigui ben aprofitada, per tal que esdevingui una viva realitat l'obra tan desitjada.

Això farà que no ens hàgim de penedir més de no tenir, encara, a la nostra ciutat, un monument que, de tants anys, podríem tenir el gaudi de contemplar nosaltres i els que ens visitin. I més encara, quan veiem que altres ciutats catalanes, i no catalanes, ens han passat la mà

per la cara —com vulgarment hom diu— enaltint la bona memòria de l'Avi Pep.

La terra que el veié créixer i el pogué sentir, se'n sentiria ben orgullosa.

Allavors, podríem dir com Maragall:

“Eixuga el plor, no ploris gaire,
que et marciria el pas de l'aire.
No ploris gens; no ploris, no.
Per tu i per mi, jo, que ja en sé,
bé puc plorar mellor.
La-larala-la...”

Creiem, doncs, que, així i només així fóra la millor manera d'honorar i recordar al gran músic, és a dir el millor homenatge a Pep Ventura! (1)

Jacint BOSCH i CARRE

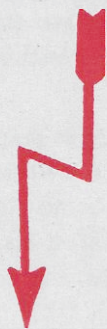
(1) Cal dir que després d'haver-se imprimit aquest treball, hom ha sabut que estan en mans de les Autoritats locals i d'una Comissió les gestions per tal de pagar, en un futur immediat, aquest reconegut deute de l'Empordà i Figueres a PEP VENTURA.

I. C. A. S. A.

Indústries Carbòniques Empordaneses S. A.

Carrer Colón, 30 - FIGUERES

I. C. A. S. A. no és una fàbrica de gasoses més, és la unió de fabricants iniciada per CARBONIQUES FERRER, S. L., de Roses; C A D A M, S. L., de Figueres; CARBONIQUES COSTA BRAVA, de Llançà i CARBONIQUES CAMPS, de Figueres, a la qual s'hi han adherit la majoria dels fabricants de begudes carbòniques de la nostra Comarca

L'Aplec de Figueres

Jornada que escampes amors i tendresa,
i en cada dansaire hi encéns un anhel,
aplega amorosa la seva bellesa
i acosta-la al Cel.

Avui per Figueres, pels camps i la plana,
per pins i sembrats,
la dansa més bella, la nostra sardana,
tindrà la cadència dels dies més grats.

El cel, abocant-se a dintre l'anella,
de llums l'encendrà,
i a cada donzella,
damunt de les galtes, joíós besarà.

Al volt de l'anella, de mans camosines,
tothom serà igual,
tothom puntejant-la, fadrins y fadrines,
amb aire triomfal.

Jornada de glòria, d'amors i bellesa,
vesteix-te d'encant,
i acull en ta sina, d'aromes enceses,
l'encís del seu cant.

* * *

Joventut florida, que no es coneixia,
ja han fet amistat.
No s'ha dit d'on era, tampoc d'on venia,
pró als ulls s'han mirat.

Tal volta s'ho digui ballant la sardana:
la mà ben estreta, la joia en els ulls,
la galta de grana
i un riu de promeses en mig dels seus ulls.

El cant ja pren vida. Es formen aneller
i es dansa a pleert.

Fadrins i donzelles
el cel de la festa ja tenen obert.

L'anella s'aixampla, obrint-se, tancant-se,
pró sempre dansant.

Dins d'ella, joiosos, hi van ajuntant-se
infants que un bell dia també dansaran.

L'anella fa voltes a dreta i esquerra;
la fe l'encamina, la duu l'ideal
que estima i avança per tota la terra
i es don per igual.

Es dansa amb més aire. Damunt de les galtes
hi neixen les roses d'un roig adorant...
Les llums de la tarda, fins ara tan altes,
pel cel es desfan.

S'acaba la festa. Com mai la sardana
al cor dels dansaires ha encés el seu cant...
besant el silenci dels camps i la plana,
ressonen tonades que eternes seran.

* * *

Sardana nostrada. Sardana estimada
que encens esperances i duus germanor,
i en cada encontrada,
gentil, festoneges amb vols de cançó,

segueix com fins ara. Recull dins l'anella
la bruna donzella, el jove, l'infant.
Aixís tots els pobles, per gràcil i bella,
un jorn cantaran:

Perquè cap més guerra, ni esprors d'agonia,
ens privin, un dia, de dir-nos, germans,
per viure una vida de mel i ambrosia,
donem-nos les mans.

Francesc CASTELLS i PLA

L'Aplec de Santa Eugènia

Cada any, des de temps immemorial es celebra un Aplec a l'Ermita de Santa Eugènia, situada a uns dos quilòmetres d'Avinyonet de Puigventós, de la banda Oest.

Aquest Aplec, que no manca pas d'encís ni de color, mereix una marcada preferència dels camperols de la contrada, que hi assisteixen amb una fidelitat exemplar.

Enguany, l'esquer d'una cobla de primera categoria atraurà, segurament, encara més públic que d'habitut a la tradicional ballada de sardanes que, com sempre tindrà lloc al prat florit i veruejant situat al davant mateix de l'ermita. Situem-nos-hi, i no pas com espectadors passius, ans bé en tant que coparticips de la festa, a la qual assistim cada any amb entusiasme i delit.

Els músics acaben de davallar del cotxe que els ha transportat. L'un després de l'altre van a ocupar les cadires preparades a posta per tal que puguin acomplir llur comesa artística el més folgadamente possible. Desseguida es dediquen, cadascun pel seu compte, a prendre el pols a llur respectiu instrument, en un assaig incoherent i discordant. Es tracta d'un guirigall de gemecs i de planys esqueixats, que suggereixen un galliner esvalotat o una "poupounière" de criatures en bandola indòcils i ploraneres.

El paper de sardanista vagarós i passiu, no m'escau en cap manera. Em deleixo perquè la cobla doni començ a la seva tasca.

El cel és d'una diafanitat meravellosa. La tramuntana que, és sempre present a les manifestacions espirituals del nostre Empordà, s'associa a aquesta típica festa trametent-nos ratxes acompassades, suaus i joguineres. Els arbres tremeixen lleument, com també les herbes i les flors del prat. Vora meu una parella d'enamorats s'agafen tendrament les mans i fan un bescanvi de paraules dolces. El col·loqui amorós és

interromput pel flaviol de la cobla que inicia la introducció musical que preludia la sardana. Les sonoritats de l'humil instrument s'harmonitzen amb el colpejar cadenciós de la vareta al timbal. Aviat el conjunt instrumental de la cobla es posa en joc i anima l'ambient amb notes sonores, vibrants i harmonioses. Es tracta d'una "LLEVANTINA" enardidora, sardana que puntegem delitosos joves i vells, noies i infants.

Bon punt el flaviol ha fet sentir les seves primeres refilades, s'han format diverses rotllanes segons les afinitats i preferències dels dansaires. Envoltent-les a totes, se n'ha nuat una de immensa, composta gairebé exclusivament de gent d'edat avançada. Jo, que amb els meus seixanta-vuit anys a sobre ja no em puc considerar de la primera volada, en formo part. I no me'n planyo pas. Pel cap baix, tots nosaltres som una mica mestres en ballar i comptar sardanes. D'altra banda, en tant que vells sardanistes fidels a la tradició, tant com duri la dansa mantenim els braços en posició optimista i escaient, o sigui enlaire. No ens abelleix d'abaixar-los com ho fan d'altres balladors que, si us hi fixeu bé, amb llur posició corporal absurda inclinada, suggereixen uns xicots als quals haguessin atonyinat i, vençuts, no els quedés esma ni per a mirar-se la gent cara a cara.

M'adono amb la conseqüent alegria d'una nota típica que creia desapareguda per sempre. Es tracta de dues taques vermelles que és mouen i oscil·len al compàs de la música. Fan pensar en dues roselles del prat que haguessin crescut més del compte. Donen a la festa un perfil poètic encisador. Oh! belles barretines desades prematurament a la cambra dels mals endreços; vosaltres que tan color i tanta alegria donàveu als Aplecs sardanistes. Que raó tenia el nostre immortal Verdager quan escrivia, referint-se al darrer barretinaire de Prats de Molló que, víctima de la moda hagué de plegar.

"Soc barretinaire
de Prats de Molló.
Més no canto gaire.
Més no canto no".

Heus ací un cant elegíac evocador d'un passat pintoresc i colorit de la nostra terra.

Que bó m'hi trobo en aquesta gran rodona, amb aquests companys assenyats! Dansem amb unció gairebé religiosa; com si acomplíssim un rite, conscients del respecte que mereix la nostra dansa i de la importància simbòlica que té.

La majoria dels balladors joves, més atents a la noia que els dóna la mà que no pas a l'aspecte aritmètic de la sardana, quan intueixen que s'apropa el repartiment, miren vers nosaltres i imiten automàticament les nostres evolucions. Bé que procedint d'aquesta guisa, de vegades s'erren i, el contrapunt els sorprèn quan estant situats a la dreta. Si això s'esdevé, els que sabem de què va no podem reprimir un somriure entre benèvol i irònic.

Si nombrosos som els balladors, no ho son menys els badoos. Tot entorn del prat hi ha una multitud densa, atapeïda. Quan algun sardanista de cames àgils dibuixa destrement filigranes gracioses, els més engrescadissos del públic se'l miren entusiasmats.

En acabar-se una sardana, els joves n'aprofiten per eixugar-se la suor que els regalima per la cara, o per intentar besar i abraçar les noies, que llisquen com anguiles. Però en llurs moviments esmunyeditos no és pas improbable que hi hagi el desig que l'empaitada duri com més millor. Els músics esmercen el temps de la curta pausa per a drenar els instruments de la saliva acumulada. Quant als vells, romanem dempeus al nostre lloc, esperant la represa de la sonada per a continuar ballant.

Aviat tenim ocasió de delectar-nos l'esperit escoltant la música i seguint puntualment el ritme que ens marca, sense afectació, amb naturalitat.

Evolucionem tantost cap a la dreta, adés vers l'esquerra en un teixir i desteixir constant que, per un no iniciat semblaria que vacillem, que estem desorientats. Res més lluny de la veritat. Tenim perfecta consciència del que fem i del que cal fer.

S'ha acabat una altra sardana: Vora meu un baillet plora perquè se li ha rebentat la piula sonora. Recapta d'un noi gran, segurament familiar seu, que li doni una pesseta per a comprar-se'n una altra. Un venedor de lleminadures i cacahuets i avellanes torrats fa el seu agost engalipant fàcilment i impune a la quitxalla, la major part de la qual

ha invadit el prat talment com un remat de cabrits i anyells enjogassats i alegres. Com ells, brinquen amb contentament. Gairebé tots duuen als llavis una piula sonora, un espantavelles o d'altres estris de difícil classificació.

De nou penetren en l'oïda els espinguets abrivadors de la tenora que volen per l'espai acompanyats per les sonoritats menys estridents de la resta dels instruments. Tot plegat dóna la sensació que escoltem una deliciosa polifonia ornitològica que teixissin uns ocells invisibles.

Els instruments que suara havien caigut com desmaiats sobre els genolls dels músics, han reprès llur posició horitzontal optimista. Continuen espargint pels aires llurs sonoritats afilligranades i harmonioses.

En totes les anelles humanes es nota un moviment cadenciós admirable. Hom diria que als dansaires ens impulsa un potent invisible ressort o un seny ordenador infal·lible, de tal manera les nostres evolucions son precises.

Com cloenda de l'Aplec, toquen "LA SANTA ESPINA" la sardana enardidora que tothom punteja delitosament. L'entusiasme és desbordant i contagiós. L'han de repetir. El prat s'embolcalla de silenci. L'ermita roman quieta i serena...

Simó LLAUNETA

Sardana antiga

En el silenci del monestir
—heures i pedres abandonades—
on senyoregen els llangardaixos i la floreta del romani,
ara que el sol vermell es colga
i en la bruguera mor el camí,
la flor rodona de la sardana
com un miracle sento espellir.

Ah, con reviuem amb la tenora
muralla grisa, claustre esberlat!
Conques sense mirada,
les negroses arcades altre cop han mirat.
Oneja la sardana, espiga vincladissa,
càndida vela al vent.
Boires marines la mullaven.
El contrapunt es trenca en un sanglot ardent.
Es la vella sardana que ens arriba de lluny
com la pedra rodona a la platja!

Ningú la dansa, tot és soledat.
Només les ombres dansarien,
però les pedres, fidelment,
amb un alè secret van subratllant la melodia.
No, res no mor, ho sé del cert.
No hi ha beutat per sempre més perduda.
De cor a cor, lligat pel fil del temps,
un mateix sentiment perdura.
Ell treu les ombres de l'oblit
i posa la dolcesa del sol damunt les runes.

Per'xò quan em somrius, alçant
al cel d'estiu la branca de falguera,
entenc el verd missatge mut
que lliga amb el darrer compàs de la sardana.

Tomàs GARCES

A reveure, amics

Heus aquí que ja hem arribat al moment d'haver de posar el fer-mall en aquest BUTLLETÍ-PROGRAMA, III que s'edita amb motiu de l'APLEC DE LA SARDANA DE FIGUERES, "L'APLEC DE L'EMPORLA".

Abans, però, de posar la tanca, ens cal fer esment a la gran ajuda que hem rebut dels col·laboradors literaris; mercès als quals, aquest BUTLLETÍ assoleix, en cada nova edició, un més gran prestigi i singular categoria.

Sens dubte, a ningú haurà passat desapercebuda la importància dels textos que l'avaluen; bells exponents tots ells, dels sentiments espirituals de la nostra terra.

Vagi doncs, per endavant, el nostre públic agraïment a P. Montanyà, Jaume Maurici, Josep M.ª Comte i Marquès, Maria Teresa Puig, J. Fontbernat, Joan Bonany, Josep Mainar, J. Rosa i Salellas, Rafael Mariano, Manuel Pont, Joan Turull, Montserrat Vayreda i Trullol, Ernest Albert i Galter, M.ª Angels Vayreda, Jacint Bosch i Carré, Francesc Castell i Pla, Simó Llauneta i Tomàs Garcès, per la seva valuosa i desinteressada col·laboració. I també a l'artista figuerenc En Lluís Cairó i Soms, autor del cartell anunciador de l'Aplec, reproduït en la portada d'aquest Butlletí, que així mateix s'ha realitzat sota la seva direcció artística.

No podem oblidar tampoc la importància del Patrocini de l'Excel·lentíssim Ajuntament i la gran ajuda de les nostres il·lustres Autoritats, que una vegada més s'han fet ressó de les inquietuds del poble, alleugerint la feixugosa tasca de realització de l'Aplec.

Ensems, volem remerciar també a quantes personalitats, industrials, comerciants, entitats i particulars, que d'una manera o altra, han contribuït amb llur col·laboració a una major magnificència d'aquesta festa d'exaltació de la dansa empordanesa. I a tots aquells que, vinguts de la comarca o de llunyans indrets, amb sa presència li han donat lluïment i animació.

Gràcies doncs, a tots, hem passat un dia joïós i de germanor. D'aquesta germanor que la nostra dansa, com cap altra, pregona arreu del món.

No us diem pas adéu, perquè a redós de la sardana els nostres esperits romanen units. Un a reveure, és més adient per a confiar veure'ns altra volta a l'Aplec de l'any que vé, tot esperant-vos amb el cor i braços oberts.

LA COMISSIO

DE CATALUNYA. BIBL. DE FIGUERES

1303775743

EDITADO POR LA COMISION ORGANIZADORA DEL APLEC
DE LA SARDANA - FIGUERAS